

Metodologia de evaluare a entităților publice-cheie în Republica Moldova

Viorel Pîrvan, IDIS „Viitorul”, Republica Moldova
Michal Piško, expert asocial INEKO Slovacia

ianuarie 2020

Despre proiect

Metodologia a fost creată în cadrul inițiativei „Susținerea democrației, a independenței și transparenței instituțiilor publice-cheie din Republica Moldova”. Inițiativa este implementată de Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO) în perioada octombrie 2019 - martie 2021. Inițiativa este susținută financiar de Programul de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid) și are ca scop informarea publicului despre dezvoltarea democrației și independența instituțiilor-cheie ale statului, precum și îmbunătățirea transparenței și a stabilității financiare a autorităților publice locale și a întreprinderilor de stat din Republica Moldova.

Obiectiv

Sprijinirea dezbaterii publice despre starea actuală a democrației în Republica Moldova în baza datelor rezultatelor unui sondaj efectuat între lideri-cheie, focus grupuri și rezultate ale unui sondaj de opinie public reprezentativ.

Activități

1. **Octombrie 2019 - ianuarie 2020:** Pregătirea cercetării privind independența entităților publice - cheie. Până în noiembrie 2019, redactarea și publicarea unui document electronic de cel puțin cinci pagini, cu o listă de entități și indicatori care trebuie evaluați, inclusiv surse de informare. Până în ianuarie 2020, redactarea și publicarea unui document electronic de cel puțin cinci

pagini care descrie metodologia de evaluare, inclusiv modalități de colectare a datelor, calcularea indicilor și calendarul activităților.

2. **Ianuarie 2020 - septembrie 2020:** Realizarea cercetărilor privind independența a cel puțin 15 entități publice-cheie: colectarea și procesarea datelor pentru cel puțin 10 indicatori, consultări cu cel puțin 10 experți, evaluarea independenței. Redactarea unui proiect de document care rezumă rezultatele cercetării.
3. **Iulie 2020 - octombrie 2020:** Redactarea și publicarea unui Raport electronic privind independența entităților publice-cheie din Moldova; document de cel puțin 25 de pagini care rezumă rezultatele cercetării, inclusiv clasamentul independenței instituțiilor evaluate și cel puțin 20 de recomandări pentru creșterea independenței acestora. Informarea mass-media prin intermediul comunicatului de presă, cu cel puțin 20 de comunicate media.
4. **Octombrie 2020:** Organizarea unei conferințe la Chișinău cu cel puțin 50 de participanți care va informa raportul privind independența entităților publice-cheie din Moldova, precum și despre rezultatele evaluării sănătății financiare a administrațiilor locale (primării și consilii raionale).

Cronologie

Activitate/Lună	10 19	11 19	12 19	1 20	2 20	3 20	4 20	5 20	6 20	7 20	8 20	9 20	10 20	11 20	12 20	1 21	2 21	3 21	Responsabil
2.1. Cercetarea entităților publice și stabilirea indicatorilor pentru evaluarea independenței acestora	x	x																	INEKO+IDIS
2.2. Dezvoltarea metodologiei de evaluare a entităților	x	x	x	x															INEKO+IDIS
2.3. Colectarea și				x	x	x	x	x	x	x	x	x							INEKO+IDIS

procesarea datelor, consultări cu experți și rezumarea rezultatelor cercetării																				
2.4. Redactarea raportului privind independența entităților publice-cheie										x	x	x	x							INEKO+IDIS
2.5. Publicarea Raportului privind independența entităților publice													x							IDIS
	10 19	11 19	12 19	1 20	2 20	3 20	4 20	5 20	6 20	7 20	8 20	9 20	10 20	11 20	12 20	1 21	2 21	3 21		

Descrierea metodologiei

Instituțiile publice independente și profesionale, care protejează cetățenii împotriva abuzurilor de putere de către politicieni și grupuri economice influente, sunt cruciale pentru buna funcționare a democrației și reducerea nivelului corupției. Acestea includ autoritățile de reglementare și supraveghere, banca națională, poliția sau autoritățile judiciare. Cu toate acestea, mai ales în democrațiile tinere, există un risc ridicat de „captare a statului” prin aceste instituții.

Obiectivul principal al acestui proiect este de a analiza gradul de independență al acestor entități publice față de Guvern și de a prezenta recomandări pentru creșterea independenței acestora.

Metodologia se bazează pe un proiect similar, care a fost implementat cu succes în Slovacia. Evaluarea independenței se va concentra pe criteriile precum suveranitatea în procesul decizional, independența financiară, concedieri și proceduri de selecție ale organelor de conducere din aceste instituții.

Indicatori

ID	Nr.	Criteriul de independență	Puncte pentru entități fără Consiliu de administrație	Puncte pentru entități cu Consiliu de administrație	Sursa
IN01	I.	Numirea organului de conducere și membrilor Consiliului de administrație			
IN0101	1	Organul de conducere este format din mai multe persoane	1,00	N/A	Acte normative
IN0102	1.1.r	Conducerea entității nu participă la alegerea membrilor Consiliului	N/A	0,33	Acte normative
IN0103	1.2.r	Conducerea entității nu poate deține o poziție în consiliu	N/A	0,33	Acte normative
IN0104	1.3.r	Membrii Consiliului de administrație nu sunt angajați ai entității	N/A	0,33	Acte normative
IN0105	2 / 2.1.	Membrii organului de conducere nu sunt înlocuiți simultan	0,50	0,38	Acte normative
IN0106	2.2.	Membrii Consiliului de administrație nu sunt înlocuiți simultan	N/A	0,13	Acte normative
IN0107	3	Membrii organului de conducere sunt numiți în diverse moduri (de diferite autorități)	0,50	0,50	Acte normative

IN0108	4 / 4.1.	Conducerea entității este nominalizat de un organism colectiv	1,00	0,75	Acte normative
IN0109	4.2.	Membrii Consiliului sunt nominalizați de un organism colectiv	N/A	0,25	Acte normative
IN0110	5 / 5.1.	Membrii organului de conducere sunt aleși de mai mulți actori	1,00	0,75	Acte normative
IN0111	5.2.	Membrii Consiliului de administrație sunt aleși de mai mulți actori	N/A	0,25	Acte normative
IN0112	6.1.	Candidații pentru funcția în organul de conducere trebuie să îndeplinească cerințele specifice de educație	0,33	0,33	Acte normative
IN0113	6.2.	Candidații pentru funcția în organul de conducere trebuie să îndeplinească cerințele specifice privind experiența de muncă	0,33	0,33	Acte normative
IN0114	6.3.	Candidații pentru funcția în organul de conducere trebuie să îndeplinească cerințe specifice privind independența politică a acestora	0,33	0,33	Acte normative
IN0115	7	Membrii organului de conducere nu au voie să dețină anumite funcții după încheierea mandatului	1,00	1,00	Acte normative
IN0116	8	Durata mandatului membrilor organului de conducere este limitată	1,00	1,00	Acte normative
IN0117	9	Numirea poate fi reînnoită	1,00	1,00	Acte normative

		o singură dată			
IN0118	10	Audierea publică este parte a procesului de selecție pentru funcțiile organelor de conducere	1,00	1,00	Acte normative
IN0119	11	CV-urile membrilor organului de conducere sunt disponibile publicului	1,00	1,00	Pagina web oficială a entității, căutare în google sau cerere de informații oficiale
IN0120	12	Membrii organului de conducere nu au fost activi politic cu 2 ani înainte de a fi numiți	1,00	1,00	Pagina web oficială a entității, căutare în google sau cerere de informații oficiale
			11,00	11,00	
ID	Nr.	Criteriul de independență	Puncte pentru entități fără Consiliu de administrație	Puncte pentru entități cu Consiliu de administrație	Sursa
IN02	II.	Destituirea persoanelor numite			
IN0201	1	Destituirea conducerii entității este posibilă din motive legate de politică, la discreția autorității de reglementare, dacă membrul conducerii entității a fost condamnat pentru o infracțiune sau dacă nu mai îndeplinește criteriile de independență politică	3	2,25	Acte normative
IN0202	1.1. / 1.1.r	(R) Destituirea conducerii entității este posibilă numai din motive legate de	(1)	(0,75)	Acte normative

		politică			
IN0203	1.2. / 1.2.r	(R) Destituirea conducerii entității numai la discreția autorității de reglementare	(2)	(1,5)	Acte normative
IN0204	1.3. / 1.3.r	(R) Destituirea conducerii entității numai dacă membrul conducerii entității a fost condamnat pentru o infracțiune sau dacă nu mai îndeplinește criteriile de independență politică	(3)	(2,25)	Acte normative
IN0205	1.r	Destituirea unui membru al consiliului de administrație necesită o justificare	N/A	0,75	Acte normative
IN0206	2 / 2.1.	(R) Destituirea conducerii entității trebuie efectuată de mai multe autorități	1	0,75	Acte normative
IN0207	2.2.	Destituirea membrului consiliului de administrație trebuie efectuată de mai multe autorități	N/A	0,25	Acte normative
			4,00	4,00	
ID	Nr.	Criteriul de independență	Puncte pentru entități fără Consiliu de administrație	Puncte pentru entități cu Consiliu de administrație	Sursa
IN03	III.	Suveranitatea și bazele constituționale			
IN0301	1.1.	Entitatea publică are o bază legală în Constituția Republicii Moldova	0,4	0,4	Constituția Republicii Moldova
IN0302	1.2.	Procedura de numire a conducerii entității este	0,2	0,2	Constituția Republicii Moldova

		definită în Constituția Republicii Moldova			
IN0303	1.3.	Procedura de numire a adjunctului conducerii entității este definită în Constituția Republicii Moldova	0,2	0,2	Constituția Republicii Moldova
IN0304	1.4.	Majoritatea constituțională este necesară pentru alegerea conducerii entității sau a unui membru al organului de conducere	0,4	0,4	Constituția Republicii Moldova
IN0305	1.5.	Formarea bugetului entității este definită în Constituția Republicii Moldova	0,4	0,4	Constituția Republicii Moldova
IN0306	1.6.	Competențele entității sunt definite în Constituția Republicii Moldova	0,4	0,4	Constituția Republicii Moldova
IN0307	2	Entitatea este înființată în afara influenței directe a Guvernului (entitatea nu este unul dintre organele centrale ale Guvernului)	1	1	Acte normative
IN0308	3	Entitatea este suverană în deciziile sale	1	1	Acte normative
IN0309	4	Bugetul entității este aprobat separat în bugetul de stat	1	1	Acte normative
IN0310	5	Entitatea este finanțată din mai multe surse (cu excepția fondurilor UE)	1	1	Acte normative
IN0311	6	Entitatea are autoritatea de a decide cu privire la organizarea sa internă	1	1	Acte normative
IN0312	7	Conducerea entității nu	1	1	Acte normative

		este numită doar de Guvern			
IN0313	8	Entitatea este responsabilă exclusiv de personalul propriu și de ocuparea propriilor poziții manageriale	1	1	Acte normative
			9,00	9,00	
ID	Nr.	Criteriul de independență	Puncte pentru entități fără Consiliu de administrație	Puncte pentru entități cu Consiliu de administrație	Sursa
IN04	IV.	Venitul persoanelor numite și angajaților			
IN0401	1.1. / 1.1.r	Salariul mediu brut lunar al conducerii entității	(2)	(1,5)	Cerere de informații oficiale, raport anual
IN0402	1.2. / 1.2.r	Salariul mediu brut lunar al adjunctului conducerii entității	(1)	(0,75)	Cerere de informații oficiale, raport anual
IN0403	1.3. / 1.3.r	Salariul mediu brut lunar al ofițerilor (managerilor) de rang înalt	3	2,25	Cerere de informații oficiale, raport anual
IN0404	1.r	Salariul mediu brut lunar al membrilor consiliului	N/A	0,75	Cerere de informații oficiale, raport anual
IN0405	2	Salariul mediu brut lunar al angajaților	2	2	Cerere de informații oficiale, raport anual
			5,0	5,0	

Notă: R, r – Valabil pentru instituții cu consilii de administrație

Categoriile și ponderile lor

Nr.	Scor pentru fiecare categorie	Puncte pentru entități fără Consiliu de administrație	Puncte pentru entități cu Consiliu de administrație
I.	Numirea Consiliului Director și a membrilor Consiliului	11,0	11,0
II.	Renunțarea la numiți	4,0	4,0
III.	Suveranitatea și bazele constituționale	9,0	9,0
IV.	Venitul persoanelor numite și angajaților	5,0	5,0
	Total max.	29,00	29,00

Lista entităților publice monitorizare

	Autorități publice cu funcții de reglementare, control, prestări servicii și în sfera activității judiciare	Adresa web
1	Avocatul Poporului	www.ombudsman.md
2	Agencia Națională pentru Reglementare în Energetică	www.anre.md
3	Agencia Servicii Publice	www.asp.gov.md
4	Autoritatea Națională de Integritate	www.ani.md
5	Banca Națională a Moldovei	www.bnm.md
6	Centrul Național Anticorupție	www.cna.md
7	Curtea Constituțională	www.constcourt.md
8	Casa Națională de Asigurări Sociale	www.cnas.md
9	Compania Națională de Asigurări Medicale	www.cnam.md
10	Consiliul Audiovizualului	www.audiovizual.md
11	Consiliul Concurenței	www.competition.md
12	Consiliul Superior al Magistraturii	www.csm.md
13	Comisia Națională a Pieței Financiare	www.cnpf.md
14	Curtea de Conturi	www.ccrm.md

15	Compania „Teleradio – Moldova”	www.trm.md
16	Inspectoratul General de Politie	www.politie.md
17	Inspekția Financiară	www.if.gov.md
18	Procuratura Generală	www.procuratura.md
19	Serviciul Fiscal de Stat	www.fisc.md
20	Serviciul Vamal	www.customs.gov.md